

Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти

Кафедра спеціальної освіти та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан

факультету педагогічної освіти

 доц. Герцюк Д.Д.

“30” серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СЕНСОРНІ СИСТЕМИ І ЇХ ПОРУШЕННЯ»

Галузь знань 01 – Освіта / Педагогіка
Спеціальність 016 - «Спеціальна освіта»
Освітній рівень – перший (бакалаврський)

Львів - 2019

Робоча програма навчальної дисципліни «Сенсорні системи та їх порушення» для студентів денної форми навчання за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта» (бакалавр), галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка «30» серпня, 2019 року. – 22 с.

Розробник: Сайко Х,Я., доцент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи факультету педагогічної освіти, к.психол.н.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи

Протокол № 1 від „30” серпня 2019 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Островська К.О.)
(прізвище та ініціали)

Львів 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характер навчальної дисципліни денна форма навчання
Кількість кредитів 4	Галузь знань 01 Освіта	Нормативна
Модулів 4	Спеціальність <u>016</u>	Рік підготовки
Змістових модулів 4	<u>Спеціальна освіта</u>	1-й
Самостійна робота		Семестр
Загальна кількість годин - 120		1-й
Усього годин для денної форми навчання - 120 Самостійної роботи студентів - 56	Освітньо-кваліфікаційний рівень <u>бакалавр</u>	Лекції
		32 год
		Практичні
		32 год
		Самостійна робота
		56 год
		Вид контролю - залік

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни є вивчення особливостей сенсорних систем та види й причини їх порушення.

Метою вивчення дисципліни є: висвітлення закономірностей і особливостей розвитку, виховання та навчання дітей з мовленнєвими та сенсорними порушеннями, у яких внаслідок фізичного або морфологічного порушення порушується нормальний хід загального розвитку. Показати, що такі відхилення в розвитку, а саме: стійкі порушення слухової функції (глухі, туговухі); порушення зору (сліпі та слабозорі); тяжкі порушення мови (дітилопатії); комплексним порушенням ряду функцій (сліпоглухі діти, у яких порушення слуху або зору поєднується з розумовою відсталістю, що викликано хвороботворним впливом і викликає необхідність створення спеціальних умов для навчання та виховання таких дітей).

Міждисциплінарні зв'язки. Для освоєння дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення» студенти використовують знання, вміння і навички, які паралельно формуються в ході вивчення дисциплін «Анатомія та основи генетики людини», «Педагогіка та спецпедагогіка».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути такі результати навчання: Знання: клініко-фізіологічні особливості і закономірності фізичного і психічного розвитку дітей з сенсорними порушеннями; структуру дефекту при порушенні сенсорних систем та потенціальні можливості розвитку різних сторін особистості кожної з категорій дітей з такими порушеннями.

Уміння: встановлювати закономірності і особливості навчально-виховного процесу в спеціальних закладах для дітей з сенсорними порушеннями, визначають мету, завдання, зміст, принципи та методи навчання, виховання та трудової підготовки; використовувати різні спеціальні технічні засоби, які допомагають дітям з порушеннями в їх пізнавальної діяльності та встановленні контакту з оточуючим світом; визначати ефективні шляхи та засоби профілактики сенсорних порушень; виявляти особливості та шляхи покращення життя та діяльності дітей з порушеннями розвитку в соціальному оточенні (сім'ї, трудових та навчальних колективах).

Комунікація: емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості; демонструвати навички командної роботи у процесі вирішення фахових завдань.

Автономність та відповідальність: здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки; самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо)

психологічного дослідження та технології психологічної допомоги; демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Поняття про компенсацію та її біологічні основи. Екзогенно органічні фактори виникнення порушень

Типи дизонтогенезу за В. Лебединським. Класифікація інтелектуальних порушень за М. Певзнер. Класифікація порушень у розвитку Г. Трошина. Поняття про компенсацію та її біологічні основи. Співвідношення біологічних та соціальних чинників компенсації. Псевдокомпенсація. Надкомпенсація. Структура дефекту за Л.С. Виготським. Взаємозв'язок первинних і вторинних порушень. Екзогенно-органічні та ендogenous фактори виникнення порушень розвитку

Тема 2. Загальні принципи будови та функціонування сенсорних систем. Зміст поняття «сенсорна система». Види сенсорних систем. Аналізатор. Сенсорна адаптація. Взаємодія сенсорних систем. Стереотипи сприймання. Розвиток сенсорних систем та вікові особливості формування в різних вікових періодах. Функціональна система. Сенсорна асиметрія. Психічна асиметрія. Структурно-функціональна організація рецепторного відділу сенсорних систем. Рецептори як периферична частина сенсорних систем. Рецептори та їх класифікація. Властивості рецепторів.

Тема 3. Зорова сенсорна система та її порушення

Зорова сенсорна система. Принципи будови. Будова периферичного відділу зорової сенсорної системи. Допоміжні органи ока та їх функціональне значення. Етапи зорового акту. Оптична система ока. Рефракція ока. Зоровий образ. Фізіологічні механізми зору та їх порушення. Центральний зір і кольоровідчуття. Основні зорові функції, їх порушення та обстеження. Методи

дослідження. Захворювання ока. Вікові особливості зорових рефлекторних реакцій. Обробка візуальної інформації. Клінічні порушення зору. Порушення зору та порушення зорового сприймання. Методи компенсації порушених функцій зорового аналізатору. Індивідуальні засоби корекції. Використання тактильного та шкірно-оптичного сприймання. Корекційно-реабілітаційна допомога дітям з порушенням зору.

Тема 4. Слухова сенсорна система та її порушення

Слухова сенсорна система. Значення для життєдіяльності організму. Принципи будови. Периферичний відділ слухової сенсорної системи. Фізіологічні механізми слуху, їх порушення та перевірка. Звукопровідна і звукосприймаюча функції слухового аналізатора. Повітряне та кісткове звукопроведення. Порушення фізіологічних механізмів слуху та їх обстеження (аудиометрія, камертон). Захворювання слухового аналізатора. Класифікація і характеристика стійких порушень слуху. Методи компенсації порушених функцій слухового аналізатора (звукопідсилюючі прилади індивідуального і колективного користування). Використання тактильно-вібраційного сприйняття. Корекційно-реабілітаційна допомога дітям з порушенням слуху. Будова вестибулярного апарату. Вікові особливості слухового та вестибулярного аналізаторів.

Тема 5. Рухова система та її порушення

Рухова сенсорна система та її значення. Механізми керування рухами людини. Многорівнева система координації рухів. Будова та функціонування рухового та тактильного аналізаторів. Пропріорецептори та керування рухами. Практика як основа автоматизованих та координованих рухів. Біологічне значення тренувань. Вікові особливості рухових функцій. Порушення моторних функцій.

Тема 6. Будова та функціонування мовленнєвої системи та її порушення

Поняття про функціональну систему мовлення. Формування мови в онтогенезі. Анатомо-фізіологічні механізми функціонування мовленнєвої системи. Многорівнева організація мовлення. Основні етапи розвитку

мовленнєвих функцій. Центральний та периферичний мовленнєвий апарат. Динамічна локалізація мовленнєвих функцій. Процес організації мовлення. Фізіологія та патологія органів мовленнєвого апарату. Класифікація і характеристика стійких порушень мовлення. Вплив вікових особливостей розвитку сенсорних систем на становлення мовленнєвої функції. Порушення сфери сприймання та мовлення внаслідок дефіцитарного розвитку дитини. Корекційно-реабілітаційна допомога дітям з порушенням мовлення.

Тема 7. Інші аналізаторні системи організму

Тактильний аналізатор. Будова та функції тактильного аналізатора. Нюховий аналізатор. Будова та функції нюхового аналізатора. Смаковий аналізатор. Будова та функції смакового аналізатора. Сенсорні центри кори головного мозку. Захворювання сенсорних систем, що пов'язані із порушеннями функцій сенсорних центрів кори головного мозку. Прогноз корекції порушених функцій сенсорних систем.

Тема 8. Система корекційної допомоги дітям з порушеннями сенсорних систем

Система корекційно-реабілітаційної допомоги: організаційні форми, типи закладів. Типи закладів системи корекційно-реабілітаційної допомоги в Україні. Зарахування та відбір дітей у спеціальні заклади. Психолого-медико-педагогічне обстеження дітей з порушеннями сенсорних систем. Принципи психолого-педагогічне обстеження дітей з порушеннями сенсорних систем. Зміст психолого-педагогічного обстеження. Врахування вікових особливостей при обстеженні сенсорних систем. Управління корекційно-реабілітаційним процесом

5.2. Тематика семінарських занять

Тема 1. Поняття про компенсацію та її біологічні основи. Екзогенно органічні фактори виникнення порушень

Питання

1. Представте типи дизонтогенезу за В. Лебединським та розкрийте класифікацію інтелектуальних порушень за М. Певзнер.
2. Як Ви розумієте поняття компенсації та її біологічні основи. Співвідношення біологічних та соціальних чинників компенсації.
3. Опишіть структуру дефекту за Л.С. Виготським. Взаємозв'язок первинних і вторинних порушень.
4. Екзогенно-органічні та ендогенні фактори виникнення порушень розвитку

Тема 2. Загальні принципи будови та функціонування сенсорних систем.

Питання

1. Зміст поняття «сенсорна система». Види сенсорних систем.
2. Сенсорна адаптація. Взаємодія сенсорних систем.
3. Стереотипи сприймання.
4. Розвиток сенсорних систем та вікові особливості формування в різних вікових періодах.

Тема 3. Структурно-функціональна організація рецепторного відділу сенсорних систем

Питання

1. Структурно-функціональна організація рецепторного відділу сенсорних систем.
2. Сенсорна асиметрія. Психічна асиметрія.
3. Рецептори як периферична частина сенсорних систем.
4. Рецептори та їх класифікація. Властивості рецепторів.

Тема 4. Зорова сенсорна система та її порушення

Питання

1. Будова периферичного відділу зорової сенсорної системи. Зоровий образ.

2. Допоміжні органи ока та їх функціональне значення.
3. Фізіологічні механізми зору та їх порушення.
4. Центральний зір і кольоровідчуття.

Тема 5. Методи обстеження зорового аналізатора

Питання

1. Основні зорові функції, їх порушення та обстеження. Методи дослідження зору.
2. Захворювання ока. Вікові особливості зорових рефлекторних реакцій.
3. Порушення зору та зорового сприймання.
4. Методи компенсації порушених функцій зорового аналізатора. Індивідуальні засоби корекції.
5. Корекційно-реабілітаційна допомога дітям з порушенням зору.

Тема 6. Слухова сенсорна система та її порушення

Питання

1. Слухова сенсорна система та її значення для життєдіяльності організму.
2. Периферичний відділ слухової сенсорної системи.
3. Звукопровідна і звукосприймаюча функція слухового аналізатора.
4. Повітряне та кісткове звукопроведення.
5. Вікові особливості слухового та вестибулярного аналізаторів.

Тема 7. Методи корекції порушених слухових функцій

Питання

1. Порушення фізіологічних механізмів слуху та їх обстеження (аудиометрія, камертон).
2. Захворювання слухового аналізатора.
3. Класифікація і характеристика стійких порушень слуху.
4. Методи компенсації порушених функцій слухового аналізатора (звукопідсилюючі прилади індивідуального і колективного користування).

5. Використання тактильно-вібраційного сприйняття.

Тема 8. Вестибулярний аналізатор

Питання

1. Вестибулярна сенсорна система та її значення для життєдіяльності організму.
2. Анатомічна будова вестибулярної сенсорної системи.
3. Соматосенсорна та соматовісцеральна чутливість.
4. Представництво вестибулярної системи у корі головного мозку.

Тема 9. Методи корекції порушених функцій вестибулярної системи

Питання

1. Порушення фізіологічних механізмів вестибулярної системи та їх обстеження.
2. Захворювання вестибулярної системи.
3. Діагностика захворювань вестибулярної системи.
4. Методи корекції порушених функцій вестибулярної системи.

Медикаментозна терапія

Тема 10. Рухова система та її порушення

Питання

1. Рухова сенсорна система та її значення. Механізми керування рухами людини.
2. Багаторівнева система координації рухів.
3. Будова та функціонування рухового та тактильного аналізаторів.
4. Пропріорецептори та керування рухами. Практика як основа автоматизованих та координованих рухів.
5. Біологічне значення тренувань. Вікові особливості рухових функцій.

Тема 11. Методи корекції функцій рухової системи

Питання

1. Порушення фізіологічних механізмів рухової системи та їх обстеження.
2. Захворювання опорно-рухової системи.
3. Діагностика захворювань рухової системи.
4. Методи корекції порушених функцій рухової системи.
5. Реабілітація порушень рухової системи.

Тема 12. Будова та функціонування мовленнєвої системи та її порушення

Питання

1. Поняття про функціональну систему мовлення. Формування мови в онтогенезі.
2. Анатомо-фізіологічні механізми функціонування мовленнєвої системи. Багаторівнева організація мовлення.
3. Основні етапи розвитку мовленнєвих функцій.
4. Центральний та периферичний мовленнєвий апарат. Процес організації мовлення.
5. Вплив вікових особливостей розвитку сенсорних систем на становлення мовленнєвої функції.

Тема 13. Діагностика та корекція мовленнєвих порушень

Питання

1. Фізіологія та патологія органів мовленнєвого апарату.
2. Класифікація і характеристика стійких порушень мовлення.
3. Порушення сфери сприймання та мовлення внаслідок дефіцитарного розвитку дитини.
4. Корекційно-реабілітаційна допомога дітям з порушенням мовлення. Застосування сучасних логопедичних технологій корекції мовлення.

Тема 14. Інші аналізаторні системи організму

Питання

1. Тактильний аналізатор. Будова та функції тактильного аналізатора.
2. Нюховий аналізатор. Будова та функції нюхового аналізатора.
3. Смаковий аналізатор. Будова та функції смакового аналізатора.
4. Сенсорні центри кори головного мозку. Захворювання сенсорних систем, що пов'язані із порушеннями функцій сенсорних центрів кори головного мозку.
5. Прогноз корекції порушених функцій сенсорних систем.

Тема 15. Система корекційної допомоги дітям з порушеннями сенсорних систем

Питання

1. Система корекційно-реабілітаційної допомоги: організаційні форми, типи закладів.
2. Зарахування та відбір дітей у спеціальні заклади.
3. Психолого-медико-педагогічне обстеження дітей з порушеннями сенсорних систем.
4. Психолого-педагогічний супровід дітей із порушеннями сенсорних систем.

Тема 16. Діагностика порушених функцій сенсорних систем. Методики діагностики сенсорних порушень

Питання

1. Етапи проведення психолого-педагогічної діагностики сенсорних порушень.
2. Принципи психолого-педагогічне обстеження дітей з порушеннями сенсорних систем.
3. Зміст психолого-педагогічного обстеження.
4. Врахування вікових особливостей при обстеженні сенсорних систем.
5. Методики діагностики сенсорних систем (карта спостереження, логопедичні карти)

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

Самостійна робота – це особливо організований вид навчальної діяльності, який передбачає вивчення історичної спадщини минулого з даної дисципліни, досліджень сучасних українських і зарубіжних вчених, навчальної та додаткової літератури, обробку своїх конспектів лекцій.

Критична рецензія на наукову роботу:

- обґрунтування актуальності рецензованої роботи;
- короткий виклад теоретичної позиції автора, рецензованої роботи (позиція автора не завжди простежується досить чітко, вона може бути присутнім як би в прихованому вигляді.
- критичний аналіз теоретичної позиції автора з точки зору методологічних, філософських положень і (якщо є така можливість) в зіставленні з теоретичними поглядами інших вчених;

Структура есе. Побудова есе — це відповідь на питання або розкриття теми, що засновано на класичній системі доказів.

1. Титульний аркуш.

2. Вступ: місія студента (покликання, певна ідея, що несе в собі підставу для подальшого формування гіпотези) щодо розгляду теми есе, його авторське бачення (проникливість, певна гострота, що несе вагомість суб'єктивності підходу до розгляду проблеми в есе) — гіпотеза (припущення, задум, намір, який несе авторську суб'єктивність і приймається за предмет дослідження.) або сутність та обґрунтування вибору цієї теми.

Мета та завдання роботи — очікуваний результат роботи в цілому та конкретні результати, які будуть отримуватися в ході розкриття теми. На цьому етапі дуже важливо правильно сформулювати питання, на які ви збираєтеся знайти відповідь у ході свого дослідження.

При роботі над вступом можуть допомогти відповіді на наступні питання: «Чи потрібно давати визначення термінам, що пролунали в темі есе?», «Чому тема, яку я розкриваю, є важливою в даний момент?», «Які поняття будуть залучені в мої міркування?», «Чи можу я розділити тему на трохи більше дрібних підтем?» і т. д. 3. Основна частина: теоретичні основи обраної проблеми

й виклад основного питання. Ця частина припускає розвиток аргументації й аналізу, а також обґрунтування їх, виходячи з наявних даних, інших аргументів і позицій щодо питання. У цьому полягає основний зміст есе й це являє собою головні труднощі. Тому важливе значення мають підзаголовки, на основі яких здійснюється структурування аргументації; саме тут необхідно обґрунтувати (логічно, використовуючи дані або строгі міркування) пропоновану тезу. Там, де це необхідно, як аналітичний інструмент можна використати графіки, діаграми й таблиці.

У процесі побудови есе необхідно пам'ятати, що один параграф повинен містити тільки одне твердження й відповідний доказ, підкріплений графічним або ілюстративним матеріалом. Отже, наповнюючи розділи аргументацією, необхідно в межах параграфа обмежити себе розглядом однієї головної думки.

4. Висновок: узагальнення й аргументовані висновки до теми й т. д. Підсумовує есе або ще раз вносить пояснення, підкріплює зміст і значення викладеного в основній частині. Методи, що рекомендують для складання висновка: повторення, ілюстрація, цитата. Висновок може містити такий дуже важливий, що доповнює есе, елемент як вказівка на застосування дослідження, на розвиток взаємозв'язків з іншими проблемами.

Тематика індивідуальних (групових) завдань.

Тематика рефератів:

1. Сенсорна адаптація.
2. Фізіологічні механізми сприймання.
3. Організація сприймання.
4. Механізм збудження рецепторів.
5. Механізм і ланцюги умовного рефлексу. Формування складних рефлексорних ланцюгів.
6. Пороги чутливості.
7. Функціональна система.
8. Динамічний стереотип.
9. Інтегративна діяльність мозку.

10. Поняття про першу та другу сигнальні системи, значення їх для формування мовлення та вищої психічної діяльності.

11. Основні відділи мовленнєвого апарату та їх характеристика.

12. Фізіологічні механізми мовленнєвобудови.

13. Вплив вікових особливостей розвитку сенсорних систем на становлення мовленнєвої функції.

14. Формування мовлення в онтогенезі.

15. Порушення сфери сприймання та мовлення внаслідок дефіцитарного розвитку дитини.

16. Центральний мовленнєвий апарат: будова, функціонування, порушення.

17. Периферичний мовленнєвий апарат: будова, функціонування, порушення.

18. Пороги відчуттів.

19. Навчання і виховання дітей з поєднаннями сенсорного та інтелектуального дефектів.

20. Діти з порушеннями мовленнєвого апарату.

21. Діти з порушеннями слухового апарату.

22. Діти з порушеннями усного мовлення.

23. Діти з порушенням писемного мовлення.

Тематика есе:

1. Обстеження дітей із вадами слуху.

2. Особливості навчання дітей із вадами слуху.

3. Особливості виховання дітей із вадами слуху.

4. Діти з порушеннями зорового аналізатору.

5. Обстеження дітей із вадами зору.

6. Особливості виховання дітей із вадами зору.

7. Особливості навчання дітей із вадами зору.

8. Особливості навчання дітей з комплексними порушеннями.

9. Особливості виховання дітей з комплексними порушеннями.

10. Особливості навчання дітей із порушеннями усного мовлення.

11. Особливості виховання дітей із порушеннями усного мовлення.
12. Особливості навчання дітей з порушеннями писемного мовлення.
13. Особливості виховання дітей з порушеннями писемного мовлення.

5.4. Питання до заліку

1. Типи дизонтогенезу за В. Лебединським.
2. Класифікація інтелектуальних порушень за М. Певзнер.
3. Поняття компенсації та її біологічні основи. Співвідношення біологічних та соціальних чинників компенсації.
4. Опишіть структуру дефекту за Л.С. Виготським. Взаємозв'язок первинних і вторинних порушень.
5. Екзогенно-органічні та ендогенні фактори виникнення порушень розвитку.
6. Зміст поняття «сенсорна система». Види сенсорних систем.
7. Сенсорна адаптація. Взаємодія сенсорних систем.
8. Розвиток сенсорних систем та вікові особливості їх формування в різних вікових періодах.
9. Структурно-функціональна організація рецепторного відділу сенсорних систем.
10. Сенсорна асиметрія. Психічна асиметрія.
11. Рецептори та їх класифікація. Властивості рецепторів.
12. Будова периферичного відділу зорової сенсорної системи. Зоровий образ.
13. Допоміжні органи ока та їх функціональне значення.
14. Фізіологічні механізми зору та їх порушення.
15. Центральний зір і кольоровідчуття.
16. Основні зорові функції, їх порушення та обстеження. Методи дослідження зору.
17. Захворювання зорової системи. Порушення зорового сприймання.
18. Методи компенсації порушених функцій зорового аналізатору.
Індивідуальні засоби корекції.

19. Корекційно-реабілітаційна допомога дітям з порушенням зору.
20. Слухова сенсорна система та її значення для життєдіяльності організму.
21. Периферичний відділ слухової сенсорної системи.
22. Звукопровідна і звукосприймаюча функція слухового аналізатора.
23. Повітряне та кісткове звукопроведення.
24. Вікові особливості слухового та вестибулярного аналізаторів.
25. Порушення фізіологічних механізмів слуху та їх обстеження (аудиометрія, камертон).
26. Захворювання слухового аналізатора.
27. Класифікація і характеристика стійких порушень слуху.
28. Методи компенсації порушених функцій слухового аналізатора (звукопідсилюючі прилади індивідуального і колективного користування).
29. Використання тактильно-вібраційного сприйняття.
30. Вестибулярна сенсорна система та її значення для життєдіяльності організму.
31. Анатомічна будова вестибулярної сенсорної системи.
32. Соматосенсорна та соматовісцеральна чутливість.
33. Представництво вестибулярної системи у корі головного мозку.
34. Порушення фізіологічних механізмів вестибулярної системи та їх обстеження.
35. Захворювання вестибулярної системи. Діагностика захворювань вестибулярної системи.
36. Методи корекції порушених функцій вестибулярної системи. Медикаментозна терапія.
37. Рухова сенсорна система та її значення. Механізми керування рухами людини.
38. Багаторівнева система координації рухів.
39. Будова та функціонування рухового та тактильного аналізаторів.

40. Пропріорецептори та керування рухами. Практика як основа автоматизованих та координованих рухів.
41. Біологічне значення тренувань. Вікові особливості рухових функцій.
42. Діагностика захворювань рухової системи.
43. Методи корекції порушених функцій рухової системи. Реабілітація порушень рухової системи.
44. Поняття про функціональну систему мовлення. Формування мови в онтогенезі.
45. Анатомо-фізіологічні механізми функціонування мовленнєвої системи. Багаторівнева організація мовлення.
46. Основні етапи розвитку мовленнєвих функцій.
47. Центральний та периферичний мовленнєвий апарат. Процес організації мовлення.
48. Вплив вікових особливостей розвитку сенсорних систем на становлення мовленнєвої функції.
49. Класифікація і характеристика стійких порушень мовлення.
50. Порушення сфери сприймання та мовлення внаслідок дефіцитарного розвитку дитини.
51. Корекційно-реабілітаційна допомога дітям з порушенням мовлення. Застосування сучасних логопедичних технологій корекції мовлення.
52. Тактильний аналізатор. Будова та функції тактильного аналізатора.
53. Нюховий аналізатор. Будова та функції нюхового аналізатора.
54. Смаковий аналізатор. Будова та функції смакового аналізатора.
55. Сенсорні центри кори головного мозку. Захворювання сенсорних систем, що пов'язані із порушеннями функцій сенсорних центрів кори головного мозку.
56. Прогноз корекції порушених функцій сенсорних систем.
57. Система корекційно-реабілітаційної допомоги: організаційні форми, типи закладів.
58. Психолого-медико-педагогічне обстеження дітей з порушеннями сенсорних систем.

59.Етапи проведення психолого-педагогічної діагностики сенсорних порушень.

60.Принципи психолого-педагогічного обстеження дітей з порушеннями сенсорних систем. Методики діагностики сенсорних систем (карта спостереження, логопедичні карти)

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

6.1 Форми поточного контролю – усне та письмове опитування, індивідуальна або групова презентація виконаного завдання, підготовка есе, підготовка реферату, складання таблиць та схем за темами, складання термінологічного словника.

6.2 Форми проміжного контролю – модульна контрольна робота.

6.3. Форми підсумкового контролю - залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати завдань для самостійної роботи, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді реферату (есе) та його презентації. Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння теоретичним матеріалом з курсу «Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення». Зразок модульної контрольної роботи:

1. Розвиток сенсорних систем та вікові особливості формування в різних вікових періодах.

2. Порушення зору та порушення зорового сприймання.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та критерії оцінювання знань студентів. Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

8.1. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи Максимальна кількість балів за відповідь на 1 питання складає 15 балів.

Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.2. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА Технічні засоби для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела

1. Бадалян Л. О. Невропатология: Учебник для студ. дефектол. фак. высш. пед. учеб. заведений / Л. О. Бадалян. — 2-е изд., испр. — М. : Издательский центр «Академия», 2001. — 384 с.

2. Березан О. І. Неврологічні основи логопедії: Навчальний посібник для студентів спеціальності 6.010100 – «Корекційна освіта» / О. І. Березан. – Полтава : Друкарня ПП Ткалич А.М. – 2008. – 92 с.

3. Гуровец Г. В. Детская невропатология. Естественно-научные основы специальной дошкольной психологии и педагогики : учеб. пособие для студ. сред. спец. учеб. заведений / Г. В. Гуровец ; под ред. проф. В. И. Селиверстова. – М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2010. – 303 с. – (Специальное образование).

4. Логопедия : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец.«Дефектология» / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др.; под ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – 528 с.

5. Логопедія : підручник / за ред. М. К. Шеремет. – 3-є вид., перер. та допов. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 672 с.

6. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии / А. Р. Лурия. – М., 2005. – 340 с.

7. Ляпидевский С. С. Невропатология. Естественные основы специальной педагогики : Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. В. И. Селеверстова. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС. – 2000. – 384 с.

8. Мовленнєва і сенсорна системи та їх порушення. Навчальний посібник (за напрямом підготовки «Корекційна освіта») / Укл. Дегтяренко Т.М., Лобанова О.В., Дудченко І.О. – Суми, СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2021. – 416 с.

9. Поваляева М. А. Неврологические основы логопедии / М. А. Поваляева. – Ростов-на-Дону, 1996. – 448 с.

10. Соботович Е. Ф. Речевое недоразвитие у детей и пути его коррекции (Дети с нарушением интеллекта и моторной алалией): Учеб. пособие для студентов / Е. Ф. Соботович. — М.: Классике Стиль, 2003. — 160 с.

10.2. Допоміжні джерела

1. Анохин П. К. Принципиальные вопросы общей теории функциональных систем / П. К. Анохин. — М., 1999. – 237 с.

2. Ахутина Т. В. Нейролингвистический анализ динамической афазии / Т. В. Ахутина. — М. : Изд-во МГУ, 2000. – 350 с.

3. Безруких М. М., Сонькин В. Д., Фарбер Д. А. Возрастная физиология (физиология развития). Учебное пособие для студентов педагогических и психолого-педагогических ВУЗов. 4-е издание / М. М. Безруких, В. Д. Сонькин, Д. А. Фарбер – М.: АКАДЕМИЯ, 2009. – 112 с.

4. Биологический энциклопедический словарь / Гл. ред. М. С. Гиляров; Редкол.: А. А. Бабаев, Г. Г. Винберг, Г. А. Заварзин и др. – 2-е изд., исправл. – М.: Сов. Энциклопедия, 1986.

5. Винарская Е. Н., Пулатов Д. М. Дизартрия и ее топикодиагностическое значение в клинике очаговых поражений мозга / Е. Н. Винарская, Д. М. Пулатов. – М. ; Ташкент, 1997. – 137 с.

6. Выготский Л. С. Развитие высших психических функций / Л. С. Выготский. – М., 2000 – 245 с. 7. Журба Л. Т., Мастюкова Е. М. Нарушение

психомоторного розвитку дітей першого года життя / Л. Т. Журба, Е. М. Мастюкова. – М., 1998 – 254 с.

9. Ковалев В. В. Лекція по психіатрії дитячого віку / В. В. Ковалев. – М., 2001. – 340 с.

10. Корнев А. Н. Нарушения чтения и письма у детей: Учебно-методическое пособие / А. Н. Корнев. – СПб.: МиМ, 1997. – 286 с.

11. Лалаева Р. И., Венедиктова Л. В. Диагностика и коррекция нарушений чтения и письма у младших школьников / Р. И. Лалаева, Л. В. Венедиктов. – Ростов н/Дону: Феникс, Спб.: Издательство «Союз», 2004. – 224 с.

12. Леонтьева Н. Н., Маринова К. В. Анатомия и физиология детского организма / Н. Н. Леонтьева, К. В. Маринова. – М.: Просвещение, 1990. – 346 с.

13. Лурия А. Р. Высшие корковые функции человека и их нарушения при локальных поражениях мозга / А. Р. Лурия. – М., 2000. – 245 с.

14. Пашковський В. М. Методична розробка для самостійної роботи студентів. Вікові особливості зорового, слухового, вестибулярного, смакового, нюхового аналізаторів. симптоматика їх порушень в залежності від рівня ураження / В. М. Пашковський. – Чернівці, 2009 р. – С. 12.

15. Плиска О. І. Фізіологія вищої нервової діяльності та сенсорних систем: Посібник. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 285 с.

16. Семенович И. М. Детская патопсихология. Диагностика и коррекция / И. М. Семенович. – М., 2004. – 325 с.

17. Словник української мови: в 11 томах. – Том 4, 1973. – С. 726.

18. Хоменко П. В. Вікові особливості моторики людини: Навчальний посібник / П. В. Хоменко. – Полтава, 2005 – С. 28.

19. Шеремет М. К. Корекція просодичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією: навч.-метод. посіб. / М. К. Шеремет, О. В. Боряк. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – 192 с.